

ПОЗІРНІСТЬ ФІЛОСОФСЬКОЇ ТВОРЧОСТІ

У зв'язку з осмисленням діяльності філософа доцільно поставити питання про відповідність практики філософування критеріям творчого мислення або ж діяльності.

Під творчістю в широкому сенсі цього слова розуміється діяльність, що за своїми змістовними характеристиками постає, по-перше, як продукування нового та, по-друге, трансформацією реальності (об'єктивного) і свідомості (суб'єктивного). Форми творчості (формальні характеристики) дуже різноманітні та типологізуються в залежності від конкретної підстави: наприклад, за співвідношенням продуктивного і репродуктивного моментів у творчому процесі, за мірою залежності від традиції чи моди тощо.

Необхідно встановити, які риси характерні практиці філософування та окреслити їхню здатність корелювати: а) з процесом продукування нового; б) зі змінами соціальної дійсності та індивідуальної свідомості автора; в) із нешаблонністю, самостійністю, оригінальністю кінцевого результату.

Як і в будь-якій сфері творчої діяльності (наука, мистецтво, продукування ідеології), у філософії існують певні вимоги до автора, які, за умови їх дотримання, роблять останнього компетентним, авторитетним, професійним тощо в очах відповідного (наукового, мистецького, філософського) співтовариства та непрофесійного загалу, що цікавиться відповідними творчими результатами (наприклад, серед читачів науково-популярної літератури, реципієнтів мистецької продукції, в колі небайдужих до світоглядних проблем). Дотримання автором таких вимог також легітимізує продукти його творчості в якості соціально значущих.

Однією з найсуттєвіших вимог до автора, що позиціонує себе як творця концептуального продукту, є вимога володіти навичкою „інтертекстуальності” (див.: Семенков В., Исаков А. *Философия как творчество, философ как творец // Международные чтения по теории, истории и философии культуры. Выпуск пятнадцатый: Творение – творчество – репродукция: философский и религиозный опыт.* – СПб.: ФКИЦ „Эйдос”, 2003. – С.125-136. – С.129.), тобто, демонструвати не

лише здатність, але й постійну практику залучення до розгляду різноманітних текстів з обраної предметної галузі.

Звідси, цитатництво як сутнісна ознака філософського тексту стає не просто його бажаним, а необхідним елементом, а також визначальною складовою професійної компетентності автора.

Під цитатництвом мається на увазі не лише пряме приведення уривків інших текстів чи повторення тез розглядуваних праць (непряме цитування), але й значно ширший контекст, зміст якого полягає у коментуванні певних позицій, співставленні однієї точки зору з іншою тощо. Як наслідок, філософ відмовляється від практики проведення власного незаангажованого бачення (це навіть вважається чимось непристойним у філософському співтоваристві) та з головою поринає у коментування теорій, методологій та, вужче, текстів своїх більш самостійних попередників та компетентних, професійних колег-сучасників, які теж відмовляються від відстоювання самостійної позиції.

Таким чином, беручи до уваги, передовсім, кількість професійних філософів (за кваліфікацією) та процентне відношення їхніх праць коментаторського характеру до праць дійсно непересічних, а також поширеність практики цитатництва у сфері професійного філософування, можна зробити висновки:

- 1) філософування дуже часто не є продукуванням нового у справжньому сенсі цього слова (скоріше, автор одержує нову інтерпретацію давно відомого (старого), нову структуру розгляду тощо, тобто, нову *форму*, а не зміст);
- 2) komponуючи (точніше, компілюючи) філософський текст, автор робить це таким чином, щоб радикально не заперечувати загальноприйняті щодо предмета точки зору, а лише їх доповнити, розширити, уточнити тощо. Тим самим автор не претендує на ревізію соціальної дійсності та власної світоглядної позиції;
- 3) авторське бачення є тим більше прийнятним з боку філософського співтовариства, чим краще воно відповідає стандартам науковості та чим повніше охоплює тексти з обраної предметної галузі (чим переконливіше автор демонструє навичку „інтертекстуальності”).

Загальний висновок наступний: філософування (принаймні, в сучасних історико-соціальних умовах) постає свого роду позірною творчою діяльністю (квазі-творчістю), як за своїм змістом, так і за формою.